

Nostalgia je choroba, proti ktorej

Sofia Prétorová

Medzi knihami, ktoré sú tento rok nominované na českú Cenu literárnej kritiky, je aj debut autorky **Kristiny Hamplovej** *Lover/Fighter*. Román sleduje osud bezmenného dievčata v štyroch rôznych obdobiach, počas ktorých čelí násiliu, láske i dôsledkom klimatickej krízy a šíriacej sa epidémie závislosti od halucinogénnej látky získavanej z mäsa papagájov.

Lover/Fighter je vaším knižným debutom. Venovali ste sa písaniu aj predtým?

Áno, písala som vždy, ale málokedy som niečo dokončila. *Loverovi/Fighterovi* predchádzala zbierka poviedok Zvířátka, ktorá existovala v jednom výťažku. Jej súčasťou bola aj poviedka s názvom Papoušci, ktorá hovorila o tom, ako sa na jednej kancelárskej budove v Prahe uhnízdil zabúdený druh papagájov. Vtedy som blízko jednej takej budovy bývala a keď som chodila večer domov, zvykla som počuť zvuk, ktorý mi pripomínal štebot stoviek malých vtákov. Zakláňala som hlavu a hľadala som ich v korunách tých pár stromov okolo, kým mi došlo, že takýto zvuk vydávajú rolety, keď ich na noc stahujú dolu. Ďalšie poviedky boli napríklad o love nutrií, ktorých je v Prahe veľa, o partii ľudopopov alebo o jeleňoch. Mám skrátka rada zvieratá, posledných pár rokov som o nich písala veľa: páčia sa mi ich pazúry, zuby a svaly, fascinujú ma svojimi pohybmi, rada sa ich bojím a nemôžem prestať hľadať ich črty v ľudoch. Tiger v kroku, schúlený spiaci škrečok, naduté vtáčie hrvole, to sú pre mňa stále tie najzaujímavejšie veci na svete.

Odiaľ sa vzal nápad na halucinogénnu látku pochádzajúcu z mäsa papagájov?

Už ani neviem. V sto rokoch samoty je zmienka o modrom papagájovi, ktorého je nebezpečné jesť. Samotný fakt, že bude látka halucinogénna, slúži skôr ako naratívna pomôcka, než aby to bolo veľmi dôležité. Vedela som, že chcem opísať vzrušenie a amok. Tá látka je tam skôr preto, aby to dávalo aspoň nejaký zmysel.

Autorka Kristina Hamplová je nominovaná na českú Cenu literárnej kritiky. FOTO: ARCHIV KRISTINY HAMPLOVÉ

Čo bolo inšpiráciou pre názov *Lover/Fighter*?

Ten názov je gýč. To sa mi páčilo, chcela som, aby bol ukričaný, vulgárny, pokojne aj trochu hlúpy. Chcela som, aby pripútaval pozornosť, podnecoval zvedavosť. Predstavila som si, že by mohol niekde blikať v neóne alebo že by ho mal niekto vytetovaný kurzívou tesne nad zadkom. To by bolo! Tiež sa mi páči, že je symetrický, tým je ešte gýčovitejší.

Ovplyvnil vás pri písaní nejaký autor a jeho dielo?

Jasné, mám svoje vzory: Kurt Vonnegut ma naučil halucinovať o svete v budúcnosti, nebáť sa absurdity a humoru, a že ak rozsekáte príbeh na krátke úseky, bude sa to dobre čítať. Od Ladislava Klímu som si vzala excentrického, maniakálneho rozprávača. Od Bohumila Hrabala, že dobrá metafora nemá iba dobre znieť, ale musí byť hlavne predstavitelná a konkrétna. A tiež, že aj premyslený text môže pôsobiť spontánne. Ešte dôležitejšia pre mňa však pri písaní bola hudba: svojim pátosom

„Naši rodičia sa väčšinou brali dosť mladí a nás mali skoro. Dnes je to ale inak, ja a moji rovesníci máme z ničoho nič hrozne veľa možností, ako niekoho milovať.“

ma dosť inšpirovala Katalánka Rosalía, predposledná kapitola je pôvodne založená na texte skladby speváčky Charli XCX a celá kniha sa začína citátom českého rapera Smacka. Hoci teraz už počúvam oveľa viac slovenského rapu než toho českého, napríklad Gleb, Luisa alebo Wen patria medzi mojich obľúbených súčasných básnikov.

Bolo vašim zámerom reflektovať súčasný svet a dobu, v ktorej žijeme?

Asi žiadny autor sa ráno neposadí za stôl a nepovie si: „Tak, a ide sa reflektovať doba, v ktorej žijeme.“ Ak áno, výsledok bude asi dosť mizerný. Písanie však dáva možnosť všimnúť si, pozorovať - písať znamená pozeráť sa. *Lover/Fighter* vychádza z dvoch pozorovaní: po prvé som sledovala, ako kultúra okolo mňa hrubne. Vracia sa kultúra, tvrdej maskulinity, bojové športy začínajú byť čoraz obľúbenejšie. V dobe, keď som to písala, bol boj vo vzduchu. Celkovo je dnes kdeko fighter. Po druhé: mojej generácii pripadla hrozne zložitá úloha vymyslieť, ako to teda urobíme s tými ľúbostnými vzťahmi. Naši rodičia sa väčšinou brali dosť mladí a nás mali skoro. Dnes je to ale inak, ja a moji rovesníci máme z ničoho nič hrozne veľa možností, ako niekoho milovať. Nič sa už nedá predpokladať. Poznáme tiež veľa nových slov, chodíme na terapiu, dokážeme sa baviť aj o veciach, o ktorých sa staršie generácie baviť nevedeli. A tiež máme v hlave totálny guláš, hrozne sa v tom potácame a srdce si lámame úplne

rovnako. Môj kamarát Martin Polák raz povedal veľmi múdru vec, že žijeme vo výbornej dobe pre priateľstvo a mizernej dobe pre romantiku. Tak o tomto je kniha *Lover/Fighter* tiež. O tom je teraz vlastne väčšina kníh a seriálov. Keď sa bude v čítankách písať o našej dobe, toto bude asi v úvode.

Bol pre vás román spósobom, ako sa „vypísať“ zo svojich emócií?

Neviem. *Lover/Fighter* je kniha o bitkách, o sexe, o všetkom zábavnom, vzrušujúcom, o území za hranicami mánie. Ja mám, bohužiaľ, sklony skôr k ťažkej melanchólíi - možno je to celé iba spôsob, ako sa jej nepoddáť. V knihe je jedna postava, taká babka, ktorá stále vymýšľa zaklínadlá a rituály na obranu proti nostalgii. To je ďalšia hnusná choroba, proti ktorej nie som imúnna. Nechcela som ale písať ďalšiu knihu o smútku, v tej dobe mi pripadalo, že už ich je dosť a väčšina je nudná. To je asi tiež dobrý dôvod nenapísať už žiadny ďalší román: neviem, či by som ten súboj s melanchóliou vyhrala aj po druhý raz. Je to zákerná potvora a nie je jednoduché ju nekrmiť.

Cítili ste pri písaní absolútnu voľnosť, keďže ide o pomerne odviazané dielo, alebo vás ešte predsa zväzovali nejaké hranice, ktoré ste odmietli prekročiť?

Vymazala som jednu historiku, pri ktorej som uznala, že by bolo lepšie, keby ju rozprával človek, ktorému sa stala. Inak, možno bohužiaľ pre mňa, žiadne hranice veľmi nevnímam, naopak, dosť často najradšej zapisujem to, čo považujem za intruzívne myšlienky. Neviem si pomôcť, vždy si potom sľúbim, že to neskôr zmažem, ale nakoniec sa toho nedokážem vzdať.

Ste fanúšičkou absurdnosti v umení?

Som fanúšičkou dobrých historiek a množstvo dobrých historiek je naozaj absurdných. Absurdita je ale funkčná len vtedy, keď je naozaj nepredvídateľná.

Dej sa odohráva aj v budúcnosti. Z čoho ste v tejto pasáži vychádzali? A aký je váš osobný predpoklad - ako to bude vyzeráť v Česku v roku 2031?

nie som imúnna

miesto sa vyšplhal počas energetickej krízy. Vlastní u nás tiež médiá, medzi nimi najčítanejší denník Blesk, a jeho poslušní nohsledi, napríklad novinár Michael Pür alebo bývalý politik Miroslav Topolánek, neváhajú označiť kohokoľvek, kto si dovoľí upozorniť na škodlivosť Křetinského biznisu, za zeleného extrémistu. Fosilne loby a médiá sa tvária, že je to všetko hrozne zložitá, že za klimatickú krízu môže vaša slamka v koktejli alebo že ako ľudia sme jednoducho takí a ničť planétu máme tak nejako v povahe. Pritom „taká“ je len partia „týpkov“ na súkromných jachtách a tryskách. Čo je ale najdôležitejšie: hlavný problém je podľa mňa v tom, že kontrolu nad základnými ľudskými potrebami, ako je teplo, svetlo alebo bývanie, má nejaký boháč, ktorý si s tým môže robiť, čo chce, a vôbec nemusí konať v prospech nás všetkých. Dokým to takto bude, žiadnu systémovú zmenu čakať nemôžeme.

Vaša kniha je nominovaná na Cenu literárnej kritiky. Čo to pre vás ako pre debutujúcu autorku znamená?

Je to pre mňa naozaj česť, váčala by som, že by česká literárna kritika takto divokú, fragmentovanú knihu vôbec uznala ako niečo, čo sa dá niekam nominovať.

Čítali ste zvyšné nominované knihy - Letnice od Miroslava Hlauča a Narušení děje od Emmy Kausc? Čo na ne hovoríte?

Jednu mám skoro dočítanú, druhú rozčítanú. Sú to skvelé knihy, je mi ctou robiť im v nomináciách spoločnosť.

Úsek z *Lover/Fighter* je tohtoročným textom na preklad zahraničným prekladateľom z českého jazyka do 40 rokov v Cene Susanny Roth, ktorej usporiadateľmi sú České centrá a České literárne centrum. Prekvapilo vás, že vybrali práve vašu knihu?

Áno, prekvapilo. Ja všeobecne nikdy nič neočakávam, a už vôbec nie nomináciu. **Je podľa vás náročná na preklad, vzhľadom na to, že využíva aj slang?** Možno som úplne mimo, ale

vlastne si myslím, že nie. Povedala by som, že ten slang nie je zase taký dôležitý. Buď prekladateľ nájde variant vo svojom jazyku, alebo nie. Čo je podľa mňa podstatnejšie, je tempo rozprávania a metafory a myslím si, že ani jedno sa nebude prekladať úplne zle. Ale čo ja viem, našťastie nie som prekladateľka, aj keď si ich prácu hrozne vážim. Nikto nečíta tak poctivo ako prekladateľka a prekladateľky.

Posunula vás spätná väzba od kritikov ďalej? Vzali ste si z nej niečo, čo budete aplikovať vo svojich budúcich dielach?

To sa ukáže až vtedy, keď začnem zase poriadne písať. Ale za všetku spätnú väzbu, pozitívnu aj negatívnu, som veľmi vďačná, aj keď je mi celkom jedno, či mi ju práve dáva kritik profesionál, alebo kritik amatér. Teší ma napríklad, keď mi niekto povie, že to vôbec nebola kniha preňho, nepáčilo sa mu to a vôbec s tým nesúhlasil, ale aj tak ho to bavilo. Čo môže človek chcieť viac, než pobaviť svojich priateľov? Niektoré kritické poznámky ma tiež donútili zamyslieť sa nad niečím úplne po prvý raz: najčastejšie mi niekto vyčíta, že nevie, ako to dopadlo s nejakou konkrétnou postavou, alebo že píšem príliš stručne. Ani mi nenapadlo, že by to niekomu mohlo prekážať. Vždy som sa držala presvedčenia, že história sa rozpráva iba dovtedy, kým je zábavná. Keď niekomu hovoríte, ako sa niekto pobil v krčme, tiež nemáte potrebu povedať, ako to s dotýčným dopadlo, či sa oženil a kde pracuje. Ale nie každý to má takto, preto sú asi niektoré romány také dlhé. Tak nad tým sa musím zamyslieť.

Plánujete napísať niečo ďalšie?

Áno, nemôžem si pomôcť, ale neviem, či budem ešte niekedy chcieť, aby to niekde vyšlo. Písanie je v každom prípade zvláštny koníček: na jednej strane je to nutkanie, na druhej strane si vyžaduje veľa času a disciplíny. Napadlo mi napríklad, že by bolo dobré napísať niečo v er-forme, aby ľudia pochopili, že píšem fikciu. Ale ktovie. Možno sa na to vykašlem a začnem radšej podnikáť. © AUTORSKÉ PRAVA VYHRADENÉ

Zomrela speváčka hitu Killing Me Softly Roberta Flacková

Vo veku 88 rokov zomrela v pondelok americká speváčka Roberta Flacková, niekoľkonásobná držiteľka ocenenia Grammy známa okrem iného vďaka hitu Killing Me Softly With His Song. „Láme nám srdce, že úžasná Roberta Flacková dnes ráno, 24. februára 2025, zomrela. Zomrela v pokoji obklopená svojou rodinou. Roberta prekonávala hranice a rekordy,“ uvádza sa vo vyhlásení hovorcu Flackovej, ktorého cituje magazín Variety.

Intímny spevácky štýl Flackovej z nej urobil jednu z najúspešnejších hudobných umelkýň 70. rokov minulého storočia a významnú interpretku ešte dlho potom, píše AP. Flacková je podľa denníka The Guardian všeobecne považovaná za jednu z najvýznamnejších soulových a R&B hudobníkov vôbec.

Speváčka sa stala hviezdou cez noc, keď Clint Eastwood použil jej pieseň The First Time Ever I Saw Your Face ako soundtrack vo svojom režijnom debute Zahrajte mi „MISTY“. Pieseň sa v roku 1972 dostala na prvé miesto popového rebríčka Billboardu a získala cenu Grammy za nahrávku roka. V roku 1973 Flacková dostala rovnakú cenu Grammy za hit Killing Me Softly With His Song a stala sa tak prvým umelcom, ktorý toto ocenenie získal dva roky po sebe.

Flacková, klasicky vzdelaná klaviristka, objavil koncom 60. rokov džezový hudobník Les McCann, ktorý neskôr napísal, že „jej hlas sa dotýkal, nafukával, zachytával a nakopával všetky emócie, ktoré som kedy spoznal“. Flacková v roku 2022 oznámila, že trpí amyotrofickou laterálnou sklerózou (ALS), ktorá je tiež známa ako Lou Gehrigova choroba, a že už nemôže spievať. (GK)